

УДК 349.2

ДО ОКРЕМОГО ПИТАННЯ ТИМЧАСОВОГО ВІДСТОРОНЕННЯ ВІД ПОСАДИ СУДДІ

*Прилипко С. М.,
член Вищої кваліфікаційної комісії суддів України,
д-р юрид. наук, професор, академік НАПрН України,
заслужений діяч науки і техніки України
ORCID: 0000-0003-2178-6244*

Законодавством України передбачається спеціальний порядок відсторонення від посади судді. Трудовий обов'язок судді – розгляд судових справ – конкретизується у кожному окремому випадку. Завершення розгляду певної справи і прийняття відповідного рішення по ній не означає припинення трудових відносин, тому що цим не вичерпується зміст виконання трудової функції судді. Визначення функції відбувається у загальному вигляді і конкретизується на практиці застосуванням до певних суб'єктів, об'єктів тощо. Статтею 2 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначено, що під час здійснення правосуддя судді зобов'язані дотримуватися Конституції та законів України, забезпечувати повний, всебічний та об'єктивний розгляд судових справ з дотриманням встановлених законом строків¹.

Статус судді відноситься до спеціального статусу особи і визначає особливості правового становища особи у зв'язку із займаною посадою і відповідною службовою діяльністю від імені держави. Поряд із загальними особливостями трудової правосуб'єктності трудова правосуб'єктність судді має свої особливості, обумовлені специфікою правового статусу цієї категорії осіб, що виходять, насамперед, із його дуальності. Здійснюючи діяльність від імені держави на виконання завдань і функцій держави, суддя є працівником певного органу держави; поєднання загального статусу особи, статусу державного службовця, посадової особи, працівника вимагає з'ясування меж дії кожного, їх взаємного впливу в аспекті особливостей реалізації певних прав та обов'язків, встановлення додаткових вимог, пільг, привілеїв, обмежень чи заборон.

Статтею 49 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначено загальні засади забезпечення реалізації принципу не-

¹ Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2 червня 2016 року / Верховна Рада України // *Офіційний вісник України*. 2016. № 56. Ст. 1935.

доторканності суддів¹. Зокрема, встановлюється, що «суддя, затриманий за підозрою у вчиненні діяння, за яке встановлена кримінальна чи адміністративна відповідальність, повинен бути негайно звільнений після з'ясування його особи». Принцип недоторканності судді полягає у встановленні заборони доставлення судді примусово до будь-якого органу чи установи, крім суду.

Частиною 4 статті 39 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначено, що суддя може бути відсторонений від посади у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності на підставі вмотивованого клопотання Генерального прокурора України або його заступника в порядку, встановленому законом. Рішення про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя ухвалюється Вищою радою правосуддя².

Відповідно до Закону України «Про Вищу раду правосуддя»³ суддю може бути тимчасово відсторонено від здійснення правосуддя за рішенням Вищої ради правосуддя:

- 1) у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності;
- 2) при проведенні кваліфікаційного оцінювання;
- 3) в порядку застосування дисциплінарного стягнення.

З дня ухвалення Дисциплінарною палатою рішення про застосування дисциплінарного стягнення у виді подання про звільнення судді з посади суддя вважається тимчасово відстороненим від здійснення правосуддя без ухвалення Вищою радою правосуддя окремого рішення. Тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя з інших підстав не допускається.

Відповідно до ст. 63 Закону України «Про Вищу раду правосуддя»⁴ тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності здійснюється Вищою радою правосуддя на строк не більше двох місяців на підставі вмотивованого клопотання Генерального прокурора або його заступника, а стосовно судді Вищого антикорупційного суду на підставі вмотивованого клопотання Генерального прокурора (виконувача обов'язків Генерального прокурора). На стадії судового провадження строк відсторонення встановлюється до набрання законної сили вирокom суду або закриття кримінального провадження.

¹ Там само.

² Там само.

³ Про Вищу раду правосуддя: Закон України № 1798-VIII від 21 грудня 2016 року / Верховна Рада України // *Офіційний вісник України*. 2017. № 4. Ст. 180.

⁴ Там само.

Генеральний прокурор або його заступник можуть уповноважити прокурора на вручення судді, крім судді Вищого антикорупційного суду, копії клопотання про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності та матеріалів, що обґрунтовують клопотання, а також на представлення відповідного клопотання під час розгляду на засіданні Вищої ради правосуддя.

Суддя відстороняється від здійснення правосуддя з дня ухвалення Вищою радою правосуддя рішення про його тимчасове відсторонення від здійснення правосуддя на строк, зазначений у рішенні, який не може становити більше двох місяців. На стадії судового провадження строк відсторонення встановлюється до набрання законної сили вирокom суду або закриття кримінального провадження.

Окремо варто звернути увагу на тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя при проведенні кваліфікаційного оцінювання. Тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя при проведенні кваліфікаційного оцінювання здійснюється Вищою радою правосуддя за поданням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Внесене Вищою кваліфікаційною комісією суддів України подання підлягає невідкладному розгляду Вищою радою правосуддя, але не пізніше семи календарних днів з дня надходження.

Розгляд подання Вищої кваліфікаційної комісії суддів України здійснюється Вищою радою правосуддя без виклику судді. У разі необхідності Вища рада правосуддя може викликати суддю для надання пояснень.

За результатами розгляду подання Вища рада правосуддя ухвалює рішення, копія якого не пізніше семи днів направляється Вищій кваліфікаційній комісії суддів України, судді, стосовно якого ухвалено таке рішення, до суду, в якому суддя обіймає посаду. Суддя тимчасово відстороняється від здійснення правосуддя з дня ухвалення Вищою радою правосуддя рішення про тимчасове відсторонення від здійснення правосуддя.

Про завершення кваліфікаційного оцінювання судді, стосовно якого ухвалено рішення про тимчасове відсторонення від здійснення правосуддя, Вища кваліфікаційна комісія суддів України повідомляє Вищу раду правосуддя не пізніше трьох днів з дня ухвалення відповідного рішення.

Тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя припиняється з дня ухвалення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України рішення про підтвердження здатності судді здійснювати правосуддя у відповідному суді або з дня звільнення судді з посади внаслідок непідтвердження здатності судді здійснювати правосуддя у відповідному суді – без ухвалення Вищою радою правосуддя окремого рішення про припинення тимчасового відсторонення судді від здійснення правосуддя.

Стаття 90 проекту Трудового кодексу України передбачає правило, згідно з яким, якщо працівника, відстороненого від роботи, не було звільнено з роботи відповідно до закону, він має право бути допущеним до роботи після того, як відпадутъ підстави, з якими пов'язувалося відсторонення від роботи¹. Як бачимо, у цьому випадку встановлений певний виняток з правила – при відпаданні підстав відсторонення працівник допускається до роботи. Винятком є лише випадок, коли обставини, з якими пов'язувалося відсторонення працівника від роботи, стають причиною звільнення працівника за відповідною підставою. Вбачається, що обставини, з якими пов'язувалося відсторонення працівника від роботи, можуть бути причиною не тільки звільнення, але й переведення на іншу роботу. При цьому слід відзначити, що такі звільнення й переведення на іншу роботу не є правовим наслідком відсторонення від роботи. Вони є наслідком тих обставин, що стали підставою для відсторонення працівника від роботи. Це ж стосується й накладення роботодавцем на працівника дисциплінарних стягнень у разі появи на роботі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння; відмови або ухилення від обов'язкових медичних оглядів, навчання, інструктажу і перевірки знань з охорони праці та протипожежної охорони тощо, оскільки само собою відсторонення від роботи не є заходом дисциплінарного стягнення відповідно до статті 147 Кодексу законів про працю України².

¹ Про прийняття за основу проекту Трудового кодексу України : Постанова Верховної Ради України від 5 листопада 2015 року № 760-VIII. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/760-19>.

² Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року / Верховна Рада УРСР 11 Відомості Верховної Ради УРСР. 1971. № 50. Додаток.